

maxima vis est. Amor est pulchri desiderium, et in ipso quies. Unde sponsa tota est in sponsi pulchritudinis mee sanavi, myrrha mortis mee relenti, hoto resurrectionis inebriavi, ecce in presentia mea tu es pulchra in fide, ecce coram hominibus tu pulchra es in operatione, quia oculi tui, id est, provisoris tui vultu simplices sicut oculi columbarum, scilicet et prophetae et Apostoli doctores Ecclesiae. Oculi enim educunt hominem, ne in lapidem offundat: ita doctores dicunt Ecclesiam ad vitam, ne in legem Dei in capitale scriptam offendat.

Secundus sensus parialis, de Christo et anima sancta: Columba et volubilis est innocua, idcirco sancti vocatur *colomba*, ait S. Basilius in Psal. 28. Unde S. Cl. v. st. hom. 4 de Patientia Job: (Vir, inquit, erat in terra Ius nomine Job; columba in medio accipitur, avis in medio luporum, stella in medio nubium, lilium in medio spinarum, et iustitiam regem in oppido iniquitatis.) Oculi autem columbae maxime denotant intentionem sinceram et rectam anime sanctae: columba enim rectam habet intentionem, tu dixi, non obliquam. Oculi enim primo intuentur in id ad quod deinde dirigit manus et pedes, ut eodem tendant; oculi vero columbae tui designant in id quod aspiciunt: sic anima sancta primo tui intendit in Deum tu finem, ac deinde ad illum omnes gressus et actiones dirigit. Secundo, sicut oculus intendens in rem aliquam, ejus speciem in se suscipit, illique assimilatur, sic anima intendens in Deum, illum formam habuit, itepe divina, et quasi Deus terrenis. Tertio, sicut oculus immediate aspicit rem quam intendit, nec medium illum admittit, sic anima intendens Deum, illum tamen spectare debet, non commota, non honoris, nec quid aliud intermedium: quiddam enim medium esse, impedit intuitum et intentionem in Deum. Quarto, sicut oculus plures res simul aspicere potest laterales, vel circulares dispositas, sic anima in opere suo plures potest intendere virtutum fines, ut v. g. dicit: Volo orare, jejunare, studere, eleemosinam dare, et satisfactio pro peccatis meis Deo, qui est actus poenitentiae; item ut placeam Deo amori meo, qui est actus charitatis; insuper ut honorem Deum, qui est actus religionis; ad haec, ut proximi necessitati succurram, qui est actus misericordiae, etc. Et, quo plures virtutum fines intendit, eo opus est melius nequeque meritum, quia hic actus licet, ut elicitus, sit unus, tamen, ut imperatus, est multiplex, quia tot virtutibus quot in eorum intentionem, imperatur. Hoc est quod ait Christus: Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, Luc. 11, 34. Intentio enim primariam bonitatem dat operi, atque si opus esse sit in indifferens, intentio bonae vellet illud bonum, sicut in similit. Et Zachar. 9, 4: *Domus est oculus hominis, et omnium tribuum Israel, q. d.* Dominus est obiectum in quo intendit oculus et intentio omnium eorum qui veri sunt Israelitae, id est, servi et cultores Dei.

Hic facit versio Chaldaei: *Et quam recta sunt opera tua, et occupatio est tuae sicut pulchrum columbae, qui mundus tuus, ut offeratur super altari meo.* Intentio enim placendi Deo, cumque solendi et honorandi in quolibet opere, illud offeri Deo, illique facit quod holocaustum. Hinc notatur per oculos columbae: columba enim erat victima, quam sibi in holocaustum deponeret Deus, Levit. 1. Quin et Syri columbas albas tangere, necare et edere non audebant, sed religiosè colebant in honorem Semiramidis prae Assyriorum regibus. In quam rem post mortem commutatum esse fabulabantur. Uale Tybal, lib. 1, c. 1, § 1:

Quid referam ut vollet crebras in uctis per urbes

Alba Palaestina sancta columba Syro?

Vide Eusebium lib. 8 de Preparat. cap. 7. Ita hunc locum explicat S. Gregor. Nyssen. homil. 4: Anima, inquit, liberata a corporali (carali) affectione habet speciem columbae in oculis; hoc est, characterem vitae spiritualis, etc. Sic quoniam purus factus est

dine commendanda. Hanc pulchritudinem Augustinus paucis comprehendit in Psal. 44, n. 5: *In Nobis credentibus ubique sponsus pulcher occurrit... pulcher in caelo, pulcher in terra, pulcher in utero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher invitans ad vitam, pulcher non curans mortem, pulcher deponens animam, pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in sepulchro.*

VERS. 16. — *LACTULUS NOSTER FLORIDUS* (1). En

anima oculus, capax est characteris columbae et Spiritus sancti, propterea in eam cadit, ut contempletur sponsi pulchritudinem. Nunc enim primum in sponsi formam intendit oculus, potest sponsum habebat in oculis. *Nemo enim potest dicere Dominiun* (1) *desion, nisi in Spiritu sancto, 1 Cor. 12, 3.*

Hic accedunt Cassiodorus, Origenes, Beda, Theodoretus, Philo Cappadoc. et S. Bernardus, serm. 43, qui per oculos columbae accipit intuitum spirituum, quo scilicet anima in res non carnales, sed spirituales aspicit, easque appetit et intendit. Porro Nyssen. homil. 4 docet oculos columbae esse pellicidos, et habere vini specilli, adeo ut quis intentum vultus in his valeat contemplari; sic et animam sanctam, virtutum in quas intendit, formam et speciem in se suscipere: quare cum intendit mansuetudini, simplicitati, puritati, paci, modestiae, etc., eorum characterem et notam mentis imprimere, idcirco illum respiciendum mansuetam, simplicitatem, puram, pacificam, modestiam, etc. fidem est de visis.

Tertius sensus principalis, de Christo et B. Virgine: Columba tunc est Spiritus sancti. Oculi columbae ergo notant spiritum dona Spiritus sancti, id est, plenitudinem gratiarum, quia omnes homines et angelos praecelsum B. Virgo, Nec est, inquit Rupertus, novum ut ipsa esse omnia dona dicatur oculi; nam et apud Zachariam prophetam ipsam significatur per septem oculos, qui sunt in uno lapide Christo. Isti oculi mei sunt oculi tui, oculi columbarum, oculi omnium gratiarum. Omnium gratiarum tu facta es participes, ex quo esse visceribus suscipisti, super quem requiescent omnia praebita Spiritus sancti dona, ut dicitur apud Isaiam, et in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. (Corn. à Lap.)

(1) *Lectulus*, scilicet contemplationis locus, ubi anima Deo jungitur. *Floridus*, scilicet desiderii sanctis plenus, et caelesti suavitate.

Tigna, scilicet sustentacula. *Cedrina*, q. d., fortis et constantia. *Laquearia*, scilicet quae propè tuam id est, mentis elevationes. *Cypressina*, q. d., stabilis, odorifera, et recta. (Emmanuel S.)

Ades etiam communes laudat, quod ex pretiosis et solidis stabilique materiae sint. Nonnulli hoc versu sponsum recti vobis contineri censent, invitantis sponsum ad magnificum sumum palatium. Tu sententia nec ego admodum refragor. *Trabes domum nostrarum* sunt cedri, cedrinae. De cedris vid. not. ad Psal. 19, 5. Cedrum putredinem non sentire, et insuper gratum odorem spirare, notum est; unde magnificis extruendis aedibus adhibebatur, ut vel ex palatii regum Davidis et Salomonis et templi Salomonis historia constat. *Laquearia*, sunt ornamenta depressa sine cava in contiguationibus, locustamenta quadam quadrata, vel alterius figurae. *Kimchi* à radice *קמח*, quae significat cum Helice *קמח* *carere* convenit. *קמח* *omnibus* esse vult, quod in donibus floridus est, per quos ex una donis parte in alteram transcurritur; v. e. a. u. d. inquit Mercerus, *galeries*; lingua Narbonensi et Hispanica *corredous* (italica *corredou*) et in *carrendo* nomen r. *Cypressina*. Cypressi ligni cum cedro putredini et cariei non sit obnoxium, in tempus, palatium et navibus excelsis adhibere solebant veteres, et uni cedro p. s. habere, eodemque Salomonem in templo exornando unum cum cedro usum esse, tradunt

deliciae; jam magnificentia: *TIGNA CEDRINA LAQUEARIA CYPRESSINA*, abiegnata, Hebr., quae magnifica domus et ampla describitur, qualem decebat esse Salomonis. Neque haec decebant pastorem eum, qui Abraham Josephus (Archaeol. lib. 8, cap. 2, § 7), et alii scriptores. Vid. Gesenius Thesaur. ling. Hebr. (Rosenmuller.)

CAPUT II.

1. Ego dos campi, et filium convallium.
2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.
3. Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbrâ illius quem desideraveram, sedi; et fructus ejus dulcis gutturi meo.
4. Introduxit me in cellam vinariam; ordinavit in me charitatem.
5. Fulcite me floribus; stipate me malis, quia amore languo.
6. Lava ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.

7. Adjuvo vos, filie Jerusalem, per capreae cervosque camporum, ne suscitatis, neque vigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.

8. Vox dilecti mei: ecce iste venit, saliens in montibus, transiens colles.

9. Similis est dilectus meus capreae, hinnuloque cervorum: in ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

10. En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propere, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni.

11. Jam enim hiems transit, imber abiit, et recessit.

12. Flores apparuerunt in terrâ nostrâ, tempus putationis advenit: vox turturis audita est in terrâ nostrâ.

13. Ficus protulit grossos suos: vineae florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, et veni.

14. Columba mea in foraminibus petrae, in cavernâ macerae, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis, et facies tua decora.

15. Capite nobis vulpes parvulas, quae demoluntur vineas; nam vinea nostra floruit.

16. Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascerit inter lilia.

17. Donec aspiret dies, et inclinentur umbrae. Revertare; similis esto, dilecte mi, capreae, hinnuloque cervorum super montes Bethel.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — *Ego flos campi*. Eo quod statim dixerit:

Lectulus noster floridus, 1, 15; imò, inquit, nos ipsi sumus recentes odorantesque flosculi: *Ego flos campi*. S. floribus sponsa comparat, qui in campis atque convalliis, non in culturius hortis nascuntur; et castarum animarum modestiam ac simplicitatem exprimit (1).

(1) *Ego sum rosa quae in planitie Saronitae crescit*. Est

patriarcharumque more, dives pecorum et auri, nihilo tamen secius eorum exemplo, rusticiana opera exerceret. Laboremque et nos contigant dominum, Orig., firmisque fulcire nos verbi divini praesidibus. Tigna robori, laquearia ornamento. S. Thom. Eiden, *lectulus*, pax Ecclesiae post persecutiones.

CAPUT II.

L'ÉPOUX.

1. Je suis la fleur des champs, et je suis le lis des vallées.

2. Tel qu'est le lis entre les épines, telle est ma bien-aimée entre les filles.

L'ÉPOUX.

3. Tel qu'est un pommier entre les arbres des forêts, tel est mon bien-aimé entre les jeunes gens. Je me suis reposée sous l'ombre de celui que j'avais désiré et son fruit est doux à ma bouche.

4. Il m'a fait entrer dans le cellier où il met son vin; il brûle pour moi.

5. Soutenez-moi avec des fleurs, fortifiez-moi avec des fruits, car je languis d'amour.

6. Sa main gauche est sous ma tête, et sa main droite m'entrelace.

L'ÉPOUX.

7. Filles de Jérusalem, je vous conjure, par les chevreuils et par les cerfs de la campagne, de ne point réveiller celle que j'aime, et de ne la point tirer de son repos jusqu'à ce qu'elle s'éveille d'elle-même.

L'ÉPOUX.

8. La voix de mon bien-aimé! Le voici qui vient, sautant sur les montagnes, passant par-dessus les collines.

9. Mon bien-aimé est semblable à un chevreuil, et à un faon de cerf: le voilà qui se tient derrière notre mur, regardant par les fenêtres, jetant la vue au travers des barreaux.

10. Voilà mon bien-aimé qui me parle, et qui me dit: Levez-vous, lèvez-vous, ma bien-aimée, ma colombe, mon unique beauté, et venez.

11. Car l'hiver est déjà passé, les pluies se sont dissipées, et ont entièrement cessé.

12. Les fleurs paraissent sur notre terre, le temps de tailler la vigne est venu, la voix de la lourterelle s'est fait entendre dans notre terre.

13. Le figuier a commencé à pousser ses premières fleurs; les vignes en leur répandent leur agréable odeur; levez-vous, ma bien-aimée, mon unique beauté, et venez.

14. O ma colombe retirée dans les creux de la pierre, dans les enfoncements de la muraille, montrez-moi votre visage, que votre voix se fasse entendre à mes oreilles; car votre voix est douce, et votre visage agréable.

15. Prenez-nous les petits renards qui détruisent les vignes; car notre vigne est en fleurs.

16. Mon bien-aimé qui se nourrit parmi les lis est à moi, et je suis à lui.

17. Revenez jusqu'à ce que le jour commence à paraître, et que les ombres se dissipent; soyez sensible, mon bien-aimé, à un chevreuil et à un faon de cerf sur les montagnes de Bethel.

VERS. 2. — *Sicut lilium*. Cum se lilium appellet

autem Saronitis planities à Casarea ad Joppam usque, ut scribit Hieronymus, de qua mentio in Isai. 53 et Act. 9. Valentur autem hae sponsae verae, etiam si ali magnâ ex parte hic sponsus loqui velit. Superiore autem capite Hebraei putant in genere descriptum esse amorem Domini et Ecclesiae, hic specialem proponi descriptionem, repetitâque principio, id est, à beneficiis in Aegypto perceptis, unde et ver depingi,

sponsa, resumit sponsus liliū quidem eam esse, sed inter spīcū, medisque in sentibus crescentem, comitesque utemque formosas, spinarum instar esse, si cum ipsa conferantur; demonstraturque simul fidelis animæ pura charitas inter mundi aspera, sollicitudines, illecebræ item ac fallaces divitiis, quas etiam spinas Christus appellat, Matth. 13, 22 (1).

quo liberatio Egyptiæ contigit. Tu ad redemptionem per Christum respice, quæ et ipsa facta est mensis martio, veris initio, cujus Egyptiæ erat typus.

(Gelehrardus.)
(1) *Sicut liliū, etc.*, verba Christi. *Amica mea*, scilicet anima perfecta. *Filius*, id est, imperfectus et peccator, qui ob fidem et sacramenta filii dicuntur. Sic Deut. 32, et Isai. 4, etiam improbi, filii dicuntur. (Emmanuel Sâ.)

Il semble que le Prophète, parlant du lis qui se trouve parmi les épines, a dessein principalement de relever la grande beauté de l'épouse qu'il compare à cette fleur, et de faire voir l'extrême différence qu'il y a entre elle et les autres filices. Car, comme le lis qui se trouve entre les épines paraît, sans comparaison, plus beau par la vue même de ces ronces qui l'environnent, aussi la beauté de l'épouse reçoit un nouvel éclat, étant au milieu des autres filices. Les épines cependant peuvent bien nous marquer aussi, au langage figuré, les peines et les dangers où sont exposés naturellement les filices. Or, l'épouse étant la bien-aimée de l'époux, et ayant reçu une éducation pure et sainte que lui-même lui a procurée, et qui la rend digne d'être son épouse, brille entre les autres, comme le lis parmi les épines.

Mais ces épines peuvent encore nous figurer ce que Jésus-Christ a marqué dans l'Evangile, lorsqu'il parlait de son peuple sous la parabole d'une vigne qui n'a point de famille, c'est-à-dire que Dieu même avait plantée; car il ajoute qu'il *environna d'une haie*, ce qui signifie qu'il la mit en sûreté sous sa divine protection. Cela paraît clairement par la menace qu'il se lui fait de sa part, qu'il *arracherait cette haie qui l'enfermait, afin qu'elle fut exposée au pillage et fût levée aux pieds*. Comme donc un lis tout environné d'épines est en sûreté, aussi l'épouse tout environnée de la protection de l'époux, qui lui tient lieu d'une haie très-forte, vit en sûreté au milieu des autres filices.

Les Pères expliquent différemment ce qu'on peut entendre par ces filices au milieu desquelles se trouve l'épouse. Théodoré entend par là les Eglises ou les sectes des hérétiques, à quel croit que le Saint-Esprit donne ici le nom de *filices*, à cause de leur vocation au Christianisme, et non à cause de leur élection. S. Ambroise ne l'entend pas seulement des hérétiques, mais des Juifs mêmes, les plus cruels ennemis de l'Eglise de Jésus-Christ, sa vraie épouse, au milieu desquels elle se soutient et conserve son éclat, comme le lis au milieu des ronces. Mais S. Grégoire le Grand étend ce sens jusqu'aux mauvais catholiques, et il dit que, comme il y a dans l'Eglise même beaucoup de personnes qui confessent et honorent J.-C. de paroles seulement, et dont la vie est toute plongée dans les soins et les inquiétudes du siècle, ceux-là seuls peuvent prétendre à la dignité de l'épouse, et à la beauté de la laquelle elle est comparée, qui, s'élevant comme de leur tige et de leur racine vers le ciel, conservent, et dans leur cœur et dans leur corps, la pureté d'une blancheur toute céleste, et qui répandent sur leur prochain l'odeur excellente de leur piété. Telle est donc l'épouse, qui, se trouvant au milieu des Juifs, des hérétiques et des mauvais catholiques, conserve son intégrité, et se tient inaccessible à toutes les sollicitudes du siècle, comparées par J.-C. aux épines, et qui piquent en effet, et déshonorent l'esprit et le cœur de l'homme : *Inter sollicitudi-*

VERS. 5. — *Sicut malus*. Sicut arbores fructiferae et cultæ inter sylvestres et steriles. Sub umbra illius et fructus ejus : tanquam arboris scilicet quæ et umbra delectat et fructu. Sub umbra autem, siquidem in principio non possumus cum Verbo propriam conferre sermonem; verum, ut ita dicam, quodam majestatis illius umbra perfumimur. Orig. Umbra etiam tutela, protectio : Sub umbra alarum tuarum, Psal. 16, 8. Indicat sanè optatis se positam amorem et amplexibus; eâ ratione quæ supervenit Spiritus sanctus in Mariam, et obumbrante Altissimi virtute Verbum illa concepit : quo etiam Spiritu influente fideles animæ fecundantur. Alusum etiam ad uxoris copulandæ ritum, de quo Ruth. 3, 9 : *Extendit, inquit ad Booz, pallium tuum super faxalam tuam*. Sub umbra illius sedi, acquievi, cum audivi dicentem : *Venite ad me, qui laboratis*, Matth. 11, 28 (1).

VERS. 6. — *In cellam vinariam*; ad verbum, in domum vini, in deliciarum sedem, quod introducti sunt illi quibus Christus enarrabat Scripturas, et sequè ipsi in illis, cum dicerent : *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* Luc. 24, 27, 32. Vinum, in locis mundis et ornatis, cum oleo aliosque liquoribus veteres recondebat. Qualis erat Ulyssis apotheca in edito cœnaculo, ubi testas vino et oleo plenas cum auro, argento et veste asservabat. Odys. 8, 257. Ubi etiam thalamus erat nuptialis. *Ordinavit in me charitatem*. Vexillum ejus super me charitas, Hebr. : Amorem suum super me professus est, quod vexillis expansis, Septuag., et post eos Vulgata, *ordinavit*. Unde Origenes, Augustinus et alii Patres passim intelligunt de charitate *hujus seculi, que mentem hominis animamque compungunt*.

Prenez garde, s'écrie saint Bernard, ô vous qui avez la blancheur et la délicatesse d'un lis, prenez garde aux infidèles et aux corrupteurs de votre pureté, qui vous environnent. Prenez garde comment vous pourriez marcher avec sûreté au milieu de tant d'épines, car le monde est tout plein d'épines. Il y en a sur la terre, dans les airs, et dans votre propre chair. Or, d'être sans cesse parmi ces épines et de ne pas être point blessé, c'est un effet, et non de votre force, mais de la divine puissance de celui qui vous ordonne de mettre en lui votre confiance, parce qu'il a vaincu le monde. Quelque environné donc que vous soyez des pointes de toutes sortes d'afflictions les plus piquantes, que votre cœur n'en soit point troublé, ni saisi de crainte, étant convaincu que l'affliction produit la patience, que la patience produit l'épreuve, que l'épreuve produit l'espérance, et qu'une telle espérance ne peut nous confondre. Considérez les lis de la campagne, comment ils croissent et brillent au milieu des ronces. Si Dieu garde de la sorte une simple fleur qui disparaît promptement, combien conservera-t-il avec plus de soin sa bien-aimée et son épouse qui lui est si chère? Disons encore : *Tel qu'est le lis entre les épines, telle est ma bien-aimée entre les filices*; c'est-à-dire, ce n'est pas une marque d'une petite vertu d'être bon parmi les méchants, de conserver la candeur de son innocence et la douceur de sa conduite au milieu de ceux qui cherchent à nous nuire, et de donner même des témoignages d'amitié à ses propres ennemis. (Sacy.)
(1) *Sicut malus*, etc., verba Ecclesiæ. *Malus*, q. d., frugifera et utilis, itemque suavis. *Filius*, id est, fidelis, qui sub ejus umbra vivunt. *Umbra*, id est, protectione. (Emmanuel Sâ.)

ritate, quæ à Deo ad proximum suo ordine graduque descendit; quæ Justus Orgelit, paucis complexus : hæc est ordinata charitas, ut diligat proximum propter Deum; sic vero diligit Deum, ut semetipsum abneget propter illum. Bernardus ad discretionem refert, quæ in cellâ vinariâ haustum ferventioris amoris poculum temperat, serm. 49 in Cant. n. 4, 5 et seq. (1).

VERS. 5. — *FELICITE ME*. In hæc igitur cellam introducta, tantique amoris recordatione permota, amoro ipso deficit, fulcricque petit floribus : Igenis, Hebr., vini scilicet potione. *STIPATE ME MALIS*. Iis scilicet quorum odore et succo languida recreetur, ut citreis, granatis, etc. Quibus designantur amori deficienti adhibita à Christo solatia, quæ nos sensibilis devotionis vocamus. His abundat anima in ipsis vite perfectioris initiis, eaque undecumque conquirat (2).

VERS. 6. — *LEVA EJUS SUB CAPITE MEO*. Sic per dulcissima colloquia, aliosque blanditas tandem habente die ad castos amplexus sponsa perducitur : levamque sustentans, dexteram amplexantis et protegens agnoscit; quo divine gratiæ adumbratur virtus sustinens ac fovens et delectans. Verbum autem, velut in animæ sinu, requiescit, cum eam requiescere facit à perturbationibus, ut cum Davide canat : *In pace in idipsum dormiam et requiescam, quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me*, Psal. 9, 10. Qui amorem in Christum defluentis, in eoque acquiescentis beatissimus somnus est; de quo iterum infra, vers. 2, atque is primæ diæ finis (3).

SECUNDA DIES.

VERS. 7. — *ADJURO VOS*. Manifestum alterius diæ ini-

(1) *Ordinavit*, scilicet est ordo in charitate, suntque alia plus quam alia diligenda, ut Deus plus quam cetera amnia, et meliores quam deteriores, et conjunctiores quam remotiores. (Emmanuel Sâ.)

Introducti me ad domum vini, id est, in locum convivii et lætitiæ; conf. ad 1, 2, 4. Sensus est : Experi mihi lecti dilectus meus, quam suavis sit. *Et vexillum ejus super me*, id est, mihi est amor, q. d. : Præfert mihi tanquam vexillum amorem, quo me ad se attrahit, ut vexillo congregantur et attrahuntur milites, ut eo semper oculis conjiciant. Jacobi sensum nominis *VERNA* vocale *ATTRACTO*, id est, attractio, expressit. Vulgatus : *Ordinavit in me charitatem*, id est, constituit, proposuit mihi sui dilectionem, eamque sequer imperium, non secus ac vexillum sequuntur milites. Grævus Alexandrinus versum sic reddidit : *Introducite me in domum vini, et ordinate super me amorem*, quasi sponsa sociis alloqueretur. Sed præstat sensus, quem nostri codices Hebræi præbent, cum me in epularum et omnis gaudii locum adduxit, ostentavit mihi amorem pro vexillo. (Rosenmailler.)

(2) *Felicite me floribus*, quod alibi vertunt, *plialis vitibus* (sunt, plenis vino illo de quo dixerat). *Alii Floribus, unguentis, pigmentis*. Ego malum vertere, *fundamentis, fulcris*; nam et nomen id Hebræicè significat, et sensus valde loco convenit. Vult enim declarare sponsa ita se amore sponsi languere, ut opus sit ut sustentetur aliqua re, et lectus illi odoriferis malis sternatur, ut solet fieri mulieribus amore languentibus. Loquitur autem hic sponsa ancillis suis.

(Maldonatus.)
(3) *Læva ejus*, scilicet sponsi. *Sub capite* à descriptione complexus. *Amplexabitur, pro amplexatur*, nisi ad futuram gloriam referatur : sed et habent hic sponsæ Christi suos amplexus, quos explicare solius puto esse, qui sit expertus. (Emmanuel Sâ.)

tium. Suavissimo somno captam relinquit sponsus : quem interrupti velat, quiescentique proscipit, ipse ad consuetam operæ profecturum. FILLE JERUSALEM, NE EVIGILARE FACIATIS DILECTAM. Solebant canere duplex epithalamium; alterum ad discretionem refert, quæ in cellâ vinariâ haustum ferventioris amoris poculum temperat, serm. 49 in Cant. n. 4, 5 et seq. (1).
VERS. 5. — *FELICITE ME*. In hæc igitur cellam introducta, tantique amoris recordatione permota, amoro ipso deficit, fulcricque petit floribus : Igenis, Hebr., vini scilicet potione. *STIPATE ME MALIS*. Iis scilicet quorum odore et succo languida recreetur, ut citreis, granatis, etc. Quibus designantur amori deficienti adhibita à Christo solatia, quæ nos sensibilis devotionis vocamus. His abundat anima in ipsis vite perfectioris initiis, eaque undecumque conquirat (2).
VERS. 6. — *LEVA EJUS SUB CAPITE MEO*. Sic per dulcissima colloquia, aliosque blanditas tandem habente die ad castos amplexus sponsa perducitur : levamque sustentans, dexteram amplexantis et protegens agnoscit; quo divine gratiæ adumbratur virtus sustinens ac fovens et delectans. Verbum autem, velut in animæ sinu, requiescit, cum eam requiescere facit à perturbationibus, ut cum Davide canat : *In pace in idipsum dormiam et requiescam, quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me*, Psal. 9, 10. Qui amorem in Christum defluentis, in eoque acquiescentis beatissimus somnus est; de quo iterum infra, vers. 2, atque is primæ diæ finis (3).

VERS. 7. — *ADJURO VOS*. Manifestum alterius diæ initium. Suavissimo somno captam relinquit sponsus : quem interrupti velat, quiescentique proscipit, ipse ad consuetam operæ profecturum. FILLE JERUSALEM, NE EVIGILARE FACIATIS DILECTAM. Solebant canere duplex epithalamium; alterum ad discretionem refert, quæ in cellâ vinariâ haustum ferventioris amoris poculum temperat, serm. 49 in Cant. n. 4, 5 et seq. (1).
VERS. 5. — *FELICITE ME*. In hæc igitur cellam introducta, tantique amoris recordatione permota, amoro ipso deficit, fulcricque petit floribus : Igenis, Hebr., vini scilicet potione. *STIPATE ME MALIS*. Iis scilicet quorum odore et succo languida recreetur, ut citreis, granatis, etc. Quibus designantur amori deficienti adhibita à Christo solatia, quæ nos sensibilis devotionis vocamus. His abundat anima in ipsis vite perfectioris initiis, eaque undecumque conquirat (2).
VERS. 6. — *LEVA EJUS SUB CAPITE MEO*. Sic per dulcissima colloquia, aliosque blanditas tandem habente die ad castos amplexus sponsa perducitur : levamque sustentans, dexteram amplexantis et protegens agnoscit; quo divine gratiæ adumbratur virtus sustinens ac fovens et delectans. Verbum autem, velut in animæ sinu, requiescit, cum eam requiescere facit à perturbationibus, ut cum Davide canat : *In pace in idipsum dormiam et requiescam, quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me*, Psal. 9, 10. Qui amorem in Christum defluentis, in eoque acquiescentis beatissimus somnus est; de quo iterum infra, vers. 2, atque is primæ diæ finis (3).

(1) *Adjuro vos*, etc. Hæc sententiâ repellitur proximo capite, et iterum cap. 8. Nisi quod tertio loco non additur illud, *per caprea carvasque camporum*. Significatur autem hæc sententiâ quam sit in Ecclesiâ status excellens eorum qui vacant contemplationi, quæ propter quietem et suavitatem aptissime comparatur somno : non cuiuscumque tamen, sed cor illi de quo dicitur infra cap. 5 : *Ego dormio, et cor meum vigilat*. Sancti enim homines vacantes studio contemplationis dormiunt quidem à negotiis et tumultibus externis, sed cor eorum vigilat in assidua cogitatione rerum cœlestium. Unde propter hoc peculiariter Ecclesiâ à sponsa suo dilecta vocatur, quia contemplatio accendit amorem, juxta illud Psal. 58 : *In meditatione mea exardescit furor gloriæ recitatur*; sed et habent hic sponsæ Christi suos amplexus, quos explicare solius puto esse, qui sit expertus. (Emmanuel Sâ.)

VERS. 8. — VOX DILECTI MEI. Hæc et similia videtur primum sponsa esse ipsa loqui, ut fit in magnis affectibus; postea autem, tanquam virgo vocatus et suspirii, ipse intervenit sponsus. Illa ergo, ut sponsus semper somnabat, cum adire se putat evigilans; quin etiam videre citatis ad se passibus properantem, jam montes, jam colles transientem more caprarum atque hinnulorum, jam proximum; et revera reversus aderat amoris impatientia (1).

VERS. 9. — CAPREÆ, HINNULOQUE. Blanda vocabula, quibus sponsus et sponsa vicissim se compellant. Unde illud in Proverbis, 5, 19: *Cerva charissima, et gratissimus hinnulus; ubera ejus inebriant te in omni tempore; in amore ejus (casto illo et conjugal) delectare jugiter.* Quæ blanditiæ, ex venandi studio juvenibus puellisque communi, profecta esse videntur: hic autem velocitatem sponsi occurrentis exprimiunt.

EN IPSE STAT POST PARIETEM: paries inter nos et Christum, mortalitatis conditio. Paries, lex vetus Christi morte vacata, ut solutis inimicis, gentes cum populo Dei in unam Ecclesiam coalescerent: Eph. 2, 13, 16. Paries, iniquitates quæ inter nos et Deum dividunt, et abscondunt faciem ejus à nobis, ne exaudiat, Isai. 59, 2, etiam ne vox ejus penetret ad nos. Paries, creaturae post quas stat Deus per eas loquens; ac si fas dicere, paries, ipsa Christi caro oppans divinitati, per quam dulces sonat, viæque suam exiit PROSPICIENS PER FENESTRAS... PER CANCELLOS: non intrare ausus, ne dormientem excitaret, cum tamen velut amor vietus, statim allosui incipiat. Præclare Ambros. in Psal. 118, oct. 6, n. 18: Sponsus tantquam lascivientibus ludens amore, quin velit pertentare sensus amantis, sæpè egressus ut quæreretur à sponsæ, sæpè regressus ut invitaretur ad oscula, adians e (adsciterit) post parietem, prospiciens (prospexerit) per fenestras, omnibus super retia (sen cancellos) ut non totus abscesset, nec quasi totus intraret, et ipse ad se sponsam vocaret, ut veniens ad se invicem fierent gratiam commercia; amorisque vim mutuis adolerent (accenderentque) sermonibus (2).

proximum nonnuncquam postulet, ut etiam tales relictio contemplationis otio, ad actionem se transferat; ejus tamen necessitas indicium Ecclesiæ socium competit, non tam in eis qui solutis dediti fuerunt, quin in his qui etiam amatores sunt vite contemplative, eamque exercent, in actu, vel in habitu: veluti qui ad indicandum hujusmodi necessitatem sunt aptiores. *Spiritualis enim judicat omnia, 1 Cor. 2.* (Estius).

(1) *Dilecti mei, amasi mei. Super, ultra. Subtiliens super colles, saltans ultra colles, id est, saltu pertransiens colles. Alii: Raptim accurrens per colles. Alii: transiit colles.* (Vatibus).

(2) *Stabat tanquam post parietem, quasi per fenestras cœli contemplantis. Licet dicit: Vini afflictionem populi mei non est in Ægypto. En, dilectus meus loquitur mihi Ad verb., respondit, locutus est. 727 sæpè sermonem ordiri significat: sed tum, propriè, cum tacita alienius cogitatione occurrit, et veli respondetur.* (Mercerus).

Hæc et sequenti usque ad finem capitis sunt verba sponsæ somniantis. Inducitur ergo Christus Ecclesiam intra muros Jerosolymæ latitantem compellans,

VERS. 10. — SURGE, PROFERA. Prædica verbum, insta opportune, importune, 2 Tim. 4, 2. Proferato opus, nec segnes conatus patitur aut spiritus efficaciam, aut animarum periculum. Surge de quiete contemplationis in qua me unum cogitas, et te ad excitandos desides animos. COLUMBA, deest hic Hebr. Sumptum ex Septuag.; habetur infra 14 (1).

VERS. 11. — HYEMIS, persecutionis, tentationes (2).

VERS. 12. — FLORES. Rus invitat ipsa verba amonit. TEMPEM PUTATIONIS ADVENT. Age pariter, arripimus cultellos mundandis ac putandis arboribus et vineis. Spirituali sensu, *sectio, remissio peccatorum est, moderatio affectuum, Orig. hom. 2 in Cant. Vox TURTURIS; ejus avis quæ semper in montium jugis et arborum verticibus commoratur, n. 12, pag. 22: vox scilicet sublimium animarum, procul ab hominum consortio degentium. Vox turturis, dulcissima castissimaque amantis, nec post unum amatorem, alterum aditulentis unquam. Apon. item. Vox turturis ingenientis potius ac veluti suspirantis, quam aliquid resonantis; quod nobis quoque solitarie agentibus inspirat pios genitios, et ad unum Christum blanda suspiria (3).*

et à somno contemplationis suscitans, et vocans ad conversationem, et sollicitudinem proximorum. (Menochius).

Loquitur, nempe propius et pressius et articulatis, cultantem et dormientem excitans. (Tirinus).

Sed non est verumtunc hæc esse sponsæ verba eo tempore dicta, quo dormiens inducitur; neque enim qui eum interpellari nolit, vers. 7, jusset ut statim surgeret, ut molestum onus ex ulnis excuteret. Et cur invitaretur in hortos, in quibus jam erat? Malim ergo hic referre sponsam cum orationem quæ à suo dilecto jussa est lecti relinquere molitionem, et portam aperire. Summam orationis complexa erat c. 3; hic totam orationem accuratius repetit, atque minutis. Sanè ex præf. *28 locutus est, liquet sermonem processisse, quem hic repetit. (Sandius).*

(1) *Surge, Sapporiti hoc eam à Christo quodammodo alienatam, ut eam excitari et revolveri oportet. Dicit hoc possit, vel ad irrogandos, vel ad regnandos, sive somnolentos, sive lugentes et dejectos. Veni, et tunc tibi, vel ad tua, ut vers. 15, vel tuo bono; vel tibi redundat. Ostendit presentem ejus statum non fuisse optabilem, è quo Christus eam vocat Eritibi, id est, ades, veni mecum rus. Jam satis domo latitasti ob vim persecutionum, que jam timenda non sunt; potes in publicum prodire; jam libertas tibi restituta est, si qua jam salutis undiqueque apparent: id quod per signa veris que subtingit intelligitur. (Synops.).*

(2) *Onia ecce legens transiit, inter montes ad et abili. Dixeris latetitan esse in tar brevis perpetua, quod sanè verum est, si comparatur cum vita turturæ. Sed in his vite partes inter se si comparantur, sunt huic vite sue tempestates, lyones sue: est et illi snum ver. (Jacob. Cappellus).*

(3) *Flores apparuerunt, etc. Veris descriptio est. Veri potest Hebraeus: Flores apparuerunt in terra; tempus cantus adventu, quo tempore vase canere incipiunt. Aptius tamen veritum: Tempus putandi, amputandi ramos, qui inutilis viti sunt. Vide Job, 3, 32. Post infusus ab Ecclesiæ ex Judæis atque ethnicis toleratas, quasi apertæ hinc in Hyemis, flores apparuerunt in hac viventium terra, atqueque dicitur, quem Christus suis et Apostolorum sudoribus eculit. Universus orbis, quem ante Christum spina bouumque operum sterilitis horridum fecerat, statim ornatus, cultus ac lætundus apparuit. Christianarum illi virtutum, sublimissimarum insolitumque exemplum florere. Cum verò inter innumerum sanctorum*

VERS. 13. — FICES PROTULI GROSSOS. Ab arbore fici discite parabolam; Matth. 24, 52. A proventu ramorum, foliorum, nodorum, fructuum, piarum animarum progressus cognoscite. ORIGENES. VINÆ FLORENTES. Si flores erumpunt, erit et vira; si odor, erit et sapor: ita et in piis animabus. Idem (1).

totum quidem etiam Christiani debiles, imperfecti, malique irrepserit: tunc maxime putandi, consurasque et penas admovendi necessitas apparuit, ut licentia coerceretur, et vitia removerentur. Vox turturis, etc. Turtur avis peregrina est, quæ per hyemem in ferventiores regiones descendens, vere ad nos redit. Turturis cantus, seu genitius, symbolum est prædicationis Jesu Christi, seu potius præ auctoritate genitium, in hoc exilio pharisaicis, colitique sociis jungi eandem cupientis. (Calmet).

(1) *Fices PROTULI GROSSOS SUOS; VINÆ FLORENTES (Symmach. vitum flos dedit) dederunt odorem suum; SURGE, AVIÇA MEA, SPECIOSA MEA, ET VENI. Septuag. Arbor fici produxit geminam suam, vites florent, dederunt odorem suum. Pro florent, Græcè est, *καρπώσονται*, id est, *cyprantes*, hoc est, instar cyprii florentes et redolentes. Grossi vocantur primæ fices, qui quandoque immaturi decidunt, sed dant specimen et spem maturitatis et perfectionis cæterorum; quandoque maturæ sunt, sicutque dulces et suaves, teste Columella lib. 3, c. 10: grossos ergo hic intellige decidos, vel potius maturoscientes. Hebr. enim est *2D pag*; unde Latinum *ficus*: pag autem nonnulli Hebraei derivant à *2D panæ*, eius modum non, id est, *deliciousus est*; fices enim recentes sunt deliciae oris et stomachi, præsertim grossi, sive primæ mature, de quibus Mich. c. 7 dicitur: *Præcoquus ficus desideravit anima mea, Pro florentes*, Hebr. est *2D2D semadar*. Quod significat flores sive folliculum vitis, cum jam grassescere incipit, ac minuta utramque gram producit. Ecco quod vasa præcedenti dixi de notari veni non tantum incipientes, sed et proficiens sive adultum. Nam fices profertur grossos, et vineæ florent ac grassescunt vere adultæ. Nominat præ cæteris arboribus ficem et vineam, quia harum fructus, puta fices et uvæ, sunt suavissimi et præstantissimi: omnis enim fructus aliarum arborum habet aliqui aequi, erudi et incoqui, sola fices ob calorem nil habet erudi, sed omne maturum, et prococtum; nec lapillos aut nucleos habet ullos, sed merum succum, edulem, et saccharum, sive melleum. Unde illeficum alioqui esse hirsut mellis, hinc fructibus, sponsus invitat sponsam è lectulo in agrum et vineam.*

Primus sensus adequatus, de Christo et Ecclesiâ: Apostolis in vere, puta in Pentecoste, et deinceps prædicantibus, fices protuli grossos, id est, multi Judæi ad Christum conversi sunt; et vineæ florentes, id est, gentes credere incipientes, dederunt odorem sanctæ vite, fama, et exempli, summi, indomæ spem magnam fertilitatis, puta conversionis omnium omnino gentium. Porro sicut grossi nonnulli maturæ sunt, sed perures immaturi decidunt, sic pauci ex Judæis in fide sunt constantes; perures enim ex eis à fide defecerunt, et in Judaïsimum relapsi sunt: multos enim ex turba Christianis prædicando convertit; sed major eorum pars ob metum pontificum et scribarum de cœli, præsertim dum vidit Christum pati, crucifigi et mori. Similiter Joannes Baptista multos Judæorum sua austeritate et efficacia prædicandi convertit, sed multi ex iis in pristina scelera relapsi sunt. Unde Christus Joannis 3 loquens de Joanne: *Ille aut, erat lucerna ardens et loquens; vos autem voluistis ad horum ardorem in luce fieri, quod horarum significans fuisse eorum conversionem. Quosdam verò ipsemet Joannes arguit-bat non sincere credentes: Propetias viperarum, iniquis, quis vobis demonstravit fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos penitentiae, etc.*

Porro de iis qui Christo prædicanti crederentur,

VERS. 14. — COLUMBA MEA: columbæ similis illi solitaria quæ in foraminibus petrae, seu rupis, trepida

quàm pauci permanserint fideles, vel ex eo liquet quod eo adhuc prædicante multum discipulorum abierunt retrò, ita ut conversus diceret ad duodecim: *Veniamus et nos inter abira? In possessionem quoque tractatis, etiam ab his ipsis duodecim fuit derelictus, et fere ab omnibus abjectus, inclamante fortiter universis multitudine Judæorum ante faciem Pilati: Talis, talis, crucifige eum. Sauguis ejus super nos, etc.* Matth. 26. Denique quem fuerit innotuitur ille Judæis: penitentiae fructus et grossos, liquet ex eo quod ait Paulus Judæis: *Vobis oportebat primum loqui regnum Dei, sed quoniam repulisti illud, et indignus vos judicatis æterna vite, covertimini ad gentes, Act. 15, 46.* At verò florentes vineæ odorem suum dederunt gratissimum, quoniam videret gratium populi per orbem universum dispersi, qui usque ad Christi adventum infructiferi, quasi in hyeme quâdam idololatricæ perpetui fuerant, ad prædicationem sanctorum Apostolorum statim florere ceperunt, ac florentes odorem suavissimum gratissimumque in maribus Domini Sabaoth effudere, qui prouide habitu virtutis et fama suæ, omnia holoocausta et thymiamata legis veteris longe superavit. Ha sanctus Gregorius Nyssen., Cassiodorus, Bedæ, Philo, Anselmus, Rupertus et S. Bernardus, longam facio repræsentant ut Christus cum extrinsecus quæreret ex ficia fructus, nec inveniens illi maledixit, dicens: *Naquam ex te fructus nascatur in sempiternum, et arbor tua est contumeliosa, Matth. 24, 31*; iteum enim hæc, acque ad illa quam herus ob sterilitatem jussit eucidi, Luc. 13, 6, repræsentat synagogam, puta Judæorum in fide ariditatem et prohibitionem, ut docent S. Hieronymus, Gregorius, Hilarius, cæterique Patres Græci et Latini unanimes consensu.

Andr S. Ambrosius, lib. 7 in Luceo e. 15 ficem comprehendit eum alio arboribus; Africa, inquit, florentes ferunt antequam fructum ponant ventura (præmittit sui flore designant) hæc sola ab initio egerunt poma pro foribus. In aliis flos decurrit, et cætera poma nascuntur; in hæc poma decidunt ut poma succedant; ergo priora illa cassa fructuum, vice flos emergunt. Deinde idipsum Judæis et gentibus applicans: *Specta nunc, inquit, cultus et animos Judæorum qui quasi primi fructus malæ feracis synagogæ, grossi laboris similitudine corrumpunt, in mensura suavia ævum nostri generis poma succederent. Etenim primus synagoge populus, quæ cadere operum infirmis arent, ubertatem spiritus ubi naturalis habere non potuit. Et idè veluti inutilis decedit ructus, ut quasi ex isdem clavibus arboris fructuosæ, ne pinguedine religionis antiquæ, novæ Ecclesiæ populus emergeret, Ergo ille qui erat, cessavit, ut iste inciperet qui non erat. Primi tamen ex Israël, quos natura validioris ramus extulit, et sub umbra legis et crucis, in utriusque sinu, succo gemino colorati, grossi maturoscitis exemplo, pulcherrimum gratia fructuum, cæteris præstiterunt, quibus dicitur: *Sedebitis super duodecim thronos judicantes duodecim tribus Israel, Matth. 19, 28.**

Hic pertinet expositio S. Anselmi: Fices protuli grossos suos, id est, ait, legis veteris præcepta, velut fructus inutilis deciderunt; nam, ut ait S. Bernardus serm. 60, est verè quid non grossum in gente illa? Nec actus profecto, nec affectus, nec intellectus, sed nec ritus, quem in coleudo Deum habuit: etiam actus in bellis, affectus in lucris erit totus, intellectus in crassitudine literæ, cultus in sanguine (credulus et amantorum). Subdit deinde per locum fuisse à cæteris Judæorum hanc grossorum productionem. Cùm Judæorum occidit, hinc completa est malitia ejus, iuxta quod ipse prædixerat: *Implete mensuram patrum vestrorum. Uide in patribus traditurus iam spiritum, consummatum est, inquit, O qualem consumptionem dedit grossis suis fices*

laltat; aut in caverna maceriat, in hiabibus sicci muri, sive interrupti et labentis. Age, erumpit è suis late-

« hae maledicta, et subinde aeterna ariditate damnata. » Et pluribus interjectis : « Ex-tunc itaque dici potuit, quia ficus protulit grossos suos, cum jam videlicet legitima illius populi esse coeperunt quasi in exitu super summum, ut novis (juxta veterem prophetiam) superveniendis vetera proficerentur. Non aliter sane quam quomodo grossi cadant, et eduntur a suborientibus ficibus bonis. » Subdit deinde S. Bernardus, sicut vinea florens odor fugatur serpentes, sic fervore primum Christianorum fugatos esse demones; addique : « Caterum si vinea anima, flos opus, odor optimo est, fructus quid? martyrium. Et verè fructus vitis, sanguis est martyris. » Sic et S. Gregorius : « Ficus, ait, protulit grossos suos, quia Saecula Ecclesia martyres suos ad aeternam patriam praemisit. » Sic et Apollonius.

Symbolicè, ficus est Christus et Christus erax; primo, quia ficus ramos et folia habet raris, vasa et villa; ita Christus et erax specie externa, mundanus visus fuit et despectus. Secundo, quia ficus nullos flores emittit, sed pro floribus illic dact fructus, eosque dulcissimos; sic Christus illic dedit suavissimos fructus, cum Judaeos et gentes salvavit. Tertio, quia multi censent pomum veitum, quod comedit Adam, fuisse ficum. Ita Theodoretus, Genadius, Isidorus, et alii quos citavi. Gen. 3. Decuit ergo Christi crucem, vel fieri ex ficu, vel à significari, ut ficus quae mortem dederat inobediens Adam illi usque posteris, vitam daret obedienti Christo et Christianis. Hinc Bellenus, qui terram sanctam et totum Orientem peragravit lib. 2 Observ. 88, subindecat materiam crucis Christi, fructus ficum, quod hae arbor frequens in Palestina, frequens quocumque esset in fabricum officinis, licet alii aliter sentiant, ut dicam c. 7. 8. Vites sunt Apostoli, quia vites hae toto transpalerata, copiosas uvas et vinum conversionis gentium Deo et Christo protulerunt.

Symbolicè rursum S. Bernardus in Declar. per grossos accipit dignitates ecclesiasticas, quas multi ambiunt; sed varietate, quia grossi sunt mixti essentia. « Ficus, inquit, protulit grossos suos, quod videlicet persecutione cessante, inclyta facta sit Ecclesia, posita in superbia secutorum. Quam sine excellentiam et sublimitatem dignitatum congruè satis grossos vocat, ut tam vitura in his moncat quam praesentia cogitare; grossi enim praesagia sunt futurorum fructum, quia quae videntur temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna. »

Secundus sensus principalis, de Christo et anima sancta : « Ficus et vitis fidelitatis excolenda, est anima; hae enim, sicut colatur, dabit ficus suavissimos manducantibus, patientiae, elemosinae, suavitatis morum eterminum; ac uvas, vinumque charitatis, quod mentem accendit et Dei amore inebriat. Hinc illud Prov. 27. 28 : Qui seruat ficum, comedet fructus ejus. Vide ibi dicta. Audi S. Bernardum serm. 60 : « Dico autem per gratiam Dei, quae in nobis est, et ficus nos habere et vineas, Ficus quidem, quia suaviores in moribus sunt; vineas vero, quia spiritu ferventiores. « Omnis qui se inter nos communitur socialiterque agit, et non solum sine querela convivente inter fratres, sed et multa cum suavitare fruendo se omnibus praebet in omni officio charitatis, quidni ille vitem viream fidei convenientissimè dicam? » Et pluribus interjectis : « Jam qui vinea sunt, severiores nobis quam suaviores se exhibent, in spiritu vehementi agentes, zelantes pro disciplina, vita acerrimè corripientes, aptantes sibi congruentissimè vocem suam : Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam? Item, zelus domus tuae comedit me : et mihi quidem illi in dilectione proximi, isti in dilectione Dei manere videntur. »

Generalibus Theodoretus per grossos accipit primos animae fructus fidei, quos sequuntur fructus bonorum

bris, OSTENDE MIHI FACIEM TUAM; SONET VOX TUA. Si aperire non vis, ostende te saltem, dignare vel ter-

operum. Porro qui sint grossi S. Bernardus initio serm. sic explicat : « Vere ficus est populus fragilis spiritui, parvulus sensu, animo lamulis, cujus primi fructus (interim nomini alludamus) grossi utique et terreni; nec enim popularis est studii, primum quatenus regnum Dei et justitiam ejus; sed, ut ait Apostolus, capere quae mundi sunt, quomodo placuit ucribus, vel illa vitis : tribulationum tamen carnis habebunt hujusmodi; sed in novissimis non negamus eos fructus fidei assecutos, si bonam habuerint conversationem confessionem, maximeque si carnis opera et elemosinis redemerint. Ergo primum plebium ructus, nec fructus sunt, non magis quam fletum grossi, qui ad nihil utiles sunt, nisi quod securitri fructus sunt quidam praenuntii, sed immature cadunt et dant locum maturandis, ipsi minime habiles ad crescendum. »

Analogicè, ficus et vitis representant suavitatem patriae caelestis; ibi enim non locus ficibus coelestibus et vino divino potabih, iuxta illud Christi promissum : « Ego dispono vobis regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam, Luc. 22. 50. Et : Dico vobis, qui non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illi, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei, Matth. 26. 29. Hinc et Christus finem mundi, dieaque iudicii et resurrectionis representavit per ficum : Videte ficivivam, inquit, et omnes arbores, cum producant jam ex se fructum, scitis quia prope est aestas; ita et vos cum vidistis haec fieri, accite quoniam prope est regnum Dei, Luc. 21. 29.

Hic spectat versio Chaldaea, qui haec refert ad ingressum Hebraeorum in terram promissam, ubi quisque quies latusque sedit sub vite et ficu suo. Hic enim ingressus iuxta typum introitus in terram vivendum, puta in caelum. Audi Chald. : « Cotus Israel, qui comparatus est praecibus ficibus, aperuit os suum, et dixit canticum super mare caecetosum, et etiam pueri et infantes laudaverunt dominatorem saeculi (ingens) illic dixit eis dominator saeculi : Surge tibi, congregatio Israel, dilecta mea et formosa mea, vade hinc ad terram quam juravi patribus tuis. »

Porro qui grossi praecedunt ficus, carumque fertilitatem praenuntiant, sic boni virtutis actus praenuntii sunt dulcissimorum fructuum, quibus perfructur in exco. Ita Nyssenus, hinc rursum, Orig. hom. 4 ex quo. Quae sunt vites et vineae, quae conduntur a hominibus, inquit, largiuntur odorem suum, id est, doctrinae et institutionis bonum, quo instruntur et imbuuntur animas, donec ad perfectionem veniant, et imbuuntur capaces fieri Dei. Et post nonnulla : Angelice, inquit, virtutes, quibus electi quique et beati in resurrectione sociabuntur. Dederunt autem postea, ut Dei, ipse sunt florentes vites et vineae, quae conduntur in summo nique anime, et gratiam quam a conditore suscepit prius, et tunc iterum perditam recuperant, impertunt, suavitatque caelestis odoris fetorem tandem abjectae ab eis mortalitatis corruptionis esse depellunt. »

Tertius sensus principalis, de Christo et B. Virgine : « Vineae Domini Sabaoth, domus Israel est, ait Propheta. Vinea ergo, id est, patriarchae, inquit S. Bernardus, Christum in carne nasciturum et moriturum adoraverunt, et non dederunt odorem suum, quia secretum suum non publicaverunt. Dederunt autem postea, cum per successiones generationum, assententem ex se Christum secundum carnem, partu virginis secundum deum ediderunt. Tunc planè, inquit, spirituales ille vineae dederunt odorem suum, cum apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei, et cepit presentem habere mundum, quos pauci adhaec absentem praesentant. » Et post nonnulla : Dicitur est itaque vineas dedisse odorem, sive quia fideles animae bonum de se ubique opinionem spargunt, sive quod palam facta sunt mundo oracula et revelatio-

bulo, amantique ac dolenti aliquid solati imperitiae. Sic amans vel exiguum quid à dilecto volente ferre velit; neque aliter, suo more Christus (1).

Vers. 15. — CAPITE NOBIS VULPES. Posteaquam sponsa tam blande invitata concurrit, jam ad puellas sponse comites se convertit sponsus, easque cum ipsa simul invitavit ad insectandas vineas insidiantes vulpencas. Haec igitur, inter oblectamenta rustica, secunda dies desinit, peragratisque campis, ac venatu delatigata sponsa domum antè, multum adhortata sponsum ut nulla morà veniat; negat enim, aut sibi sine sponso, aut ipsi sine sponsa fas esse vivere, unde sequitur (2).

Vers. 16. — DILECTUS MEUS MIHI, ET EGO ILLI; « nos Patrum, et in omnem terram exivit odoratus eorum, dicente Apostolo : Manifestum magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificationem est in spiritu, apparuit angelis, praedicationem est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria, » 1 Tim. 5. Hinc tres anonymi apud Theodor. in Babylone venerunt ad Deiparam, ac Christo obitulerunt illas quasi Deo, aurum quasi regi, myrrham quasi mortali, et pro hominum salute morituro.

Surge, amica mea, speciosa mea, et veni. Haec iteratio, inquit Nyssenus suscitatur anima ad progrediendum semper in virtute, et proficiendum in spiritu. « Neque enim ei, inquit Nyssenus hom. 5, qui vere surgit, unquam deerit semper surgere, neque ei, qui currit ad Dominum, unquam consistatur augere et latum campum spatium, ad divinum cursum proficiendum. Oportet enim semper surgere et excelsari, et per cursum appropinquando nunquam cessare. Quomobrem quoties dicit : Surge et veni, toties ad id, quod est verbis ascensio, ea, quae deinceps sequitur, et Verbo attingitur, » S. Bernardus vero, serm. 61 : « Commendat, inquit, sponsus militiam dilectionem suam iterando amoris voces. Nam Ierolim. affectionis expressio est, et quod rursum ad laborem vinearum sollicitat dilectam, ostendit quom sit de caninarum salute sollicitus. Nam vineas animas esse jam auditis. » (Corn. à Lap.)

(1) Columba mea quae versaris in fissuris petrarum, in latibulo locorum praeruptorum. Notum est columbarum ingenium, quanteperè ament versari et edificare in petrarum fissuris locisque praeruptis atque saxosis, in quibus tunc possint delitescere. Hic ergo fissura petrarum, latibulum praeruptaeque praecipitis loci sunt, ut loquuntur Rabbinii. Columbae in antris rupium delitescere ament, imprimis praeruptis.

(2) Capite nobis. Post amoris sponsi et sponsae promotiva, hic interseruntur impeditiva; et licet plura fuerint in deserto, ubi populus pluries offendi debuit, tamen hic ponuntur duo magis notabilia : secundum ibi : In lectulo meo; primum autem impeditivum est de adoratione vituli, quod fuit maximum ad quod inductus fuit populus per aliquos ad idololatriam magis pronos, et fraudulenter sub specie boni dicentes Aaron, Exod. 24. Fac nobis deos qui praecedant nos. Mox enim viro hinc, qui nos docuit de terro Egypti, noscimus quid accidit; quos dicant : Non pressimus procedere sine doctore; et isti postea merunt interfecti per Levitas, ut ibidem habetur, et hoc est quod dicitur : Capite nobis, id est, interficite, vulpes parvulas quae demoluntur vineas, id est, personas dolose inducentes populum ad idololatriam; nam vinea nostra, id est, plebs Israelitica (Isai. 5 : Vineae Domini exercituum domus Israel est, floruit : fornerat enim hae vinea in receptione legis devota, et sicut tempore floritionis vineae vulpes ibi transmesent, et flores

quod repetit infra, 6, 2, et 7, 10, quale illud, Apoc. 5, 20 : Canabo cum illo, et ipse mecum. Quid pascor (1) : qui agit ovem inter lilia. Alii, pascor; nam ipse quocumque pascor, relictusque se in locis amantissimis. Hoc etiam iterat infra, 6, 2, sponsus semper videns floribus et omni veris amoenitate circumdantem. Pulchre Ambrosius in Psal. 118, serm. 2 : « Pauci possunt dicere : Dilectus meus mihi, et ego illi; ille dicit, qui adiret Deo totis sensibus, et alid cogitare non novit; non ille, cui non satis est Dei Filius, in quo sunt omnia; non ille, qui jussus omnia vendere, contristatus est : ille dicit, qui potest dicere : « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te, Matth. 19, 22, 27. »

Vers. 17. — DOME ASPICIT DITS. DOME redat dies, cuius initio et aura lenis afflare solet et umbrae diffugere. De qua aurà Anchesis apud poetam, Aeneid. 5 :

En me serens equis Oriens afflavit anhelis. INCLINENTUR TUMBAE : fugiant, Hebr. SIMILIS ESTO CAPREAE HINNELOQUE CERVOQUE qui versatur super montes Bether : Adrichomio, in Benjamin montes nemorosos, reptesque plantis aromaticis, quibus cervi et caprae maxime delectantur. Hic ergo tam vegetis, tam velocibus rediturum sponsum equiparari postulat. Ergo summa est : Revertere ad me, capreis hinculique velocior, quietior mecum, donec te dies revocet ad consuetos labores.

Hic autem adumbratur sublimis anima, sopitis sensibus, altissimè intus quiescit potius, atque sponse intus alloquens inclinata vocat. Siquis is prout vul spirat, venit, elabitur, appropinquat, accelerat, abit, revocatur : per cancellos prospicit et fenestras, quia hujus vitae tempore non plena luce se infundit; hortaturque sponsum, et provocat non sedere intrinsecus segnem, sed exire ad se foras, et conari ut, non jam per fenestras et cancellos, sed procedens foras facie ad faciem, videat eum. Origen. hom. 5 in Cant. (2). Ver post huncem, gratia post peccata per penitentiam. Hic in floribus certa spes fructuum, virtutumque primitiae, animaque diligenter excolta essentiales faciunt magnum damnum; sic praedicti idololatri in vinea Israel fecerunt magnum damnum spirituales; remanentem quia Levitic invenit se cum Domino et Moysè, Exod. 32 : Si quis est Dominus, iungatur mihi : congregative sunt ad eum omnes filii Levi, qui erant praer notabilis populi, in eis in persona eorum dicit sponse. (Lyranus.)

(1) Ici et à thème au chap. 6, 2, la Vulgate porte pascor. Cependant, comme Bossnet paraît insister dans sa note sur la première leçon, nous n'osons corriger son texte : nous nous contentons d'avertir de cette différence.

(2) Nous ne trouvons pas dans l'édition d'Origène, publiée par les Bénédictins en 1755 et suiv., les Homélie 5 et à thème par Bossnet; et l'édition des Bénédictins n'en donne que deux qui sont distinguées du Commentaire par le même Origène sur le Cantique des Cantiques. Il paraît que les réflexions touchantes par lesquelles l'illustre auteur termine ce chapitre sont composées de différents traits et de quelques paroles semées çà et là dans ces deux ouvrages d'Origène et des autres docteurs qu'il allégué aussi. (Édit.)

suavis odor et sponso gratissimus. Hæc igitur secundâ die, grata vite novitas; et recentiore adhuc conversione hyemis transacta commemoratio, et in amplâ licet virtutum copâ, tamen comparatione futuro no proveniant, flores potius quam fructus, tempusque putationis, ac multa rescandâ; quo quæ eodem aliâ sub figurâ recitit, captura vulgum pusillarum. Sunt enim maligni spiritus, Origen. hom. 4. vulpes illæ pusillæ, quæ per foveas et occulta insidiantur vineis, ubi primum germen ostenderit, nec sinunt eas ad florem pervenire; sive etiam prave cupiditates, quæ, dum adhuc parvæ sunt, capi jubentur; tunc enim facili perimuntur; aliquidque ad petram parvuli Babylonis, neque permittendum ut crescant. Huic aliusque Patribus accinit Bernardus. Sponsus saliens in montibus, transiens colles, est Christus præteriens angelos, ac semen Abraham apprehendens: Origen. homil. 5, idem. Christus animæ laboranti Scripturam ænigmata initis exponens, sponsus est loquens ille quidem, sed tamen adhuc post parietem delitescens, non per fenestras et cancellos aspiciens plenior jam luce. Qui cum magis ac magis appropinquare cœperit, et illuminare quæ obscura sunt; tunc eum videt anima salientem supra montes et colles, excelsæ scilicet intelligentiæ sensus suggerentem. Rursus, hyems, tempus passionis Christi; ver, Eccle-

CAPUT III.

- In lectulo meo per noctes quasi quem diligis anima mea: quasi videri illum, et non inveniri.
- Surgam, et circuebo civitatem; per vios et plateas queram quem diligis anima mea; quasi videri illum, et non inveniri.
- Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem: Num quem diligis anima mea, vidistis?
- Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligis anima mea: tenui eum: nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum generitricis meæ.
- Adjuvo vos, filie Jerusalem, per capeas cervosque camporum, ne suscitatis, neque vigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.
- Quis est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula inani ex arumalibus myrrhæ, et thuris, et universi pulveris pigmentarii?
- In lectulo Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel;
- Omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi: unicuique ensis super femur suum propter timores nocturnos.
- Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani;
- Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum: media charitate constravit propter filias Jerusalem.
- Egredimini et videte, filie Sion, regem Salomonem in diademate quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, et in die lætitiæ cordis ejus.

sia nascens; tempus putationis, martyrum ætas, quæ Ecclesiæ succisa crevit; vinearum florentium odor, Ecclesiarum recentium fama ubique diffusa; vox turbaris, vox Ecclesiæ Christo discedente desolata, ejusque desiderio laborantis; tum suaves genitius potentis animæ. Vulpecule, hæretici Ecclesiam devastantes, qui primum per insidias sese insinuant in andâ astutiâ, mox aperte grassantur, vix ut primi possint, nisi principis obstes: dolosum animal, nec mansuere solum. Apon., Bern., Thom.

Duobus his diebus licet intueri crescentem anorem. In primo sponsa quantumcumque ardens, sponsumque confilenter invitans, nonnulli tamen suæ formæ dilidit, ac veretur ne pulcherrimo sponso fastidio sit; blanditias adhuc querit; necdum satis novit ubi reebet sponsus, ut eum satis subiliter à sodalibus discernat. Secundâ verò die, sponsus statim atque discessit, citato gressu, et quidem non vocatus redit, sponsamque ultrò, omni sermone suavitare, omni objectâ raris amoenitate, vocat ad locum solitaria, ubi secum assidue versetur; invitata etiam ut captat vulpeculas, inolitæque labes abstergat. Quæ omnia ad animæ purgationem, primùmque christiannæ vitæ perfectioris gradum pertinere videntur: postis interim beate contemplationis initiis, in illo sopore animæ, Verbi inter amplexus suaviter quiescentis.

CHAPITRE III.

L'ÉPOUSE.

- J'ai cherché dans ma couche durant les nuits celui qu'aime mon âme; je l'ai cherché, et je ne l'ai point trouvé.
- Je me leverai, et je parcourrai la ville; je chercherai dans les rues et sur les places publiques celui qui est le bien-aimé de mon âme. Je l'ai cherché, et je ne l'ai point trouvé.
- Les sentinelles qui gardent la ville m'ont rencontrée. N'avez-vous point vu celui qu'aime mon âme?
- Lorsque j'eus passé tant soit peu au-delà d'eux, je trouvai celui qu'aime mon âme; je l'arrêtai, et je ne le laisserai point aller, jusqu'à ce que je le fasse entrer dans la maison de ma mère, et dans la chambre de celle qui m'a donné la vie.

L'ÉPOUX.

- Je vous conjure, filles de Jérusalem, par les chevreaux et par les cerfs de la campagne, de ne point réveiller la bien-aimée, et de ne la point tirer de son repos, jusqu'à ce qu'elle s'éveille d'elle-même.
- Qui est celle-ci, qui monte par le désert comme une petite vapeur d'aromates, de myrrhine et d'encens, et de toutes sortes de poudres de senteurs?
- Voilà le lit de Salomon environné de soixante braves des plus braves d'Israël.
- Tous sont armés d'épées, et très-exercés à la guerre; chacun d'eux a l'épée au côté, à cause des craintes de la nuit.
- Le roi Salomon s'est fait une litière de bois du Liban.
- Il en a fait les colonnes d'argent, le dossier d'or; le siège de pourpre; et il a orné le milieu d'affection pour les filles de Jérusalem.
- Sortez, filles de Sion, et venez voir le roi Salomon avec le diadème dont sa mère l'a couronné le jour de ses noces, le jour où son cœur a été comblé de joie.

COMMENTARIUM.

TERTIA DIES.

VERS. 1. — IN LECTULO MEO. Hic sponsa ad alterum statum provehenda, incipit exerceri desideris et curis: postquam enim tertie diei initio in lectulo sponsum expectans, ne serâ quidem nocte advenisse sentit, angitur, eumque, morâ impatiens, querit. PER NOCTES: plurali numero, qui sæpè per singulari ponitur. An quod expectanti nox longa, nec jam una esse videtur (1)?

VERS. 2. — CIRCEO CIVITATEM. Me miseram, quæ potita Verbo, et ad ejus thalamum recto tramite intronmissa per excelissimas contemplationis vias, nunc circuebo cogor, ac per vios plateasque oberrare amens, avia, sine duce! Sic sæpè pie ac sublimis animæ desolata ad tempus relinquuntur: sed quod magis recedere sponsus videtur, eo vigilantius latentem ac veluti fugientem investigare oportet. PER VIOS ET PLATEAS QUERAM. Cælum terranique peragrabo, ut dilecti vestigia relegam, eumque reposeam ab omnibus creaturis (2).

(1) *In lectulo meo.* Hic ponitur secundum impedimentum, quod conigit per exploratores qui terrentur populum in tantum quod, dimisso Moysè et arca Domini, voluerunt reverti in Ægyptum, dicentes, Num. 14: *Constitimus vobis duces, et revertamur in Ægyptum, propter quod Dominus iratus dedit sententiam irtractabilem, quod omnes egressi de Ægypto à viginti annis et supra morerentur in deserto præter Caleb et Josue, et hoc impedimentum lamentanter sponso, dicens: In lectulo meo, id est, in tempore tribulationis excitare per exploratores, quasi quem diligis anima mea; Moyses enim et Aaron in tabernaculo oraverunt Dominum pro populo, ut dicta sententia temperaretur; sed quia non fuerunt exauditi, idè subditur: *Quæsit illum, et non invenit, etc.* (Lyræus.)*

(2) *Surgam.* Ardor charitatis et amoris in zelum, quasi in transversum sponsum abripit, ut non veretur noctem vagari per mesita temerarium silentia et pericula. Per noctes intelligit afflictiones, per lectum sedem Ecclesiæ, per civitatem, vios, plateas, loca, in quibus agere solet Christus, per custodes pastores cæcos et indoctos, aut etiam pestilentes ingenio, doctrinâ, moribus. *Per plateas* Masoreticæ junxerunt cum verbo præcedenti *circuebo*. Nam ibi pingerunt *zakeph katon* accentum, maxime omnium post soph post et alinali distinguunt. *Circuebo* urbem per vios et plateas, (et) queram meum dilectum. *Reclitus sedem* Ecclesiæ, per civitatem, vios, plateas, loca, cum sequentibus: *Circuebo urbem*, et per vios et plateas dilectum meum queram. (Genebrardus.)

Pro vios Hely. est *שׁוּבְכֵחַ* *shovbekh* plurale, cuius singularis est *שׁוּבְכֵחַ* *shovbekh* id est, *tibia*, sive *pes*, qui à excedente excurrit ad talos, indeque per metaphoram *viros*, sive *auguriosos*, qui à platea aliorum excurrit, sicut *tibia* excurrit ex corpore. Unde Septuaginta vertunt *ἐν ἀγοραῖς*, id est, in foris. S. Ambrosius 5 de Virg. legit in foro; *ἀγορὰ* enim est forum, ubi res venales palam omnibus exponuntur, sive ubi fieri solet hominum conventus. Porro in urbe multa sunt fora; scilicet boarium, ubi boves venduntur; olivarium, ubi oliera; suarium, ubi boves venduntur; olivarium, ubi frumenta; vinarium, ubi vina, etc. Significat ergo sponsa se quassisse sponsum in vineis et foris, ubi solet esse hominum turba; at in turbâ non invenitur sponsus, qui amat secretum et solitudinem vel certè fidem et ordinem, qualis est in Ecclesiâ fidelium. Audi S. Ambrosium, lib. 5 de Virgine: « Non est Christus circumioraneus, Christus enim pax est, in foro lites; Christus iustitia est, in foro iniquitas; Christus fides

VERS. 3. — VIGILES, QUI CUSTODIUNT. Hely: Custodes qui circumant civitatem. In Ecclesiâ pastores est, in foro inane otium; Christus operator est, in foro inane otium; Christus charitas est, in foro oblectatio. Denique forum subinde est forum: Christus in Ecclesiâ est, in foro idola; in Ecclesiâ vidua justificatur, in foro circumvenitur. Fugimus vero forum, fugamus plateas. Non enim injuria clauduntur est non invenire quem queramus, sed cætam perhincque ubi non oportet quæsisse, vidus circumdatis; quæsisse præcibus quam doctorem nonen assumunt; quæsisse præcibus quam circumdatis; Circuebo tamen sponsa, quia domi consistere cum non sivebat amoris flamma, ait Theodor. Ad literam, ut dixi, loquitur de Apostolis circumambulans vios et plateas Jerusalem, evangelizando, ut Judæos ad Christum converterent; verum in eis non Christum, sed Mosem, non spiritum, sed carnem, non veritatem, sed umbram invenierunt. Unde Chaldaus more suo Judæizans ita veritè dixit: Dixerunt filii Israel ad invicem: Surgamus, et cætam, circumdatis tabernaculum fœderis, quod extendit Moses extra cætam, et queramus doctrinam à facie Domini, et mandatum sanctum, quæ sublata est à nobis; et circumvenitur per civitates et plateas, et per vios, et non invenierunt eam.

Mysticè, per vios et plateas Theodoretus et Apollinus accipiunt sacras Scripturas; S. Gregorius verò, Beda et Auselms exempla sanctorum, qui vel arctiorem (quam notant vios) vel laxiorem (quam notant plateas) vivendi rationem secuti sunt.

Anagorice, Nyssenus accipit arduos et status angelorum et sanctorum in ecclesiâ Jerusalem. Unde S. Bernardus, serm. 76, cæset sponsam hic querere Christum in viis et plateis ubi potu ante predicaverat, et sanaverat infirmos, sed non invenit, quia Christus à morte resurgens à terrenâ Jerusalem ascendit ad cælestem.

Tropologicè, tres anonymi apud Theodoretum: Civitas, autem, est anima pia quæ in quatuor circumspicit sponsum, per foras actiones, et per plateas contentivissimum circumambulando, et ab omni in animam Carpat; et per foras et plateas, hoc est, in præteritis vite meæ actionibus surgam, à maiorum consuetudine discedam, discatam conscientiam meam, et diligenter examinabo per circumitum actiones vite meæ, recogitabo annos vitæ transacta; studiosè queram in civitate, hoc est, in Ecclesiâ, in Scripturis sanctis, in sanctorum vitis et exemplis, quomodo ad Deum rectè ambulare debeam, et quomodo hæc vias vixerim et ambularem; per latus enim et aperta peccatorum vias inveni, communes mores et consuetudines aliorum imitata sum. Ob idque per foras et per plateas dicit se disquisiturum secundum cætam: *Cognovit vias meas, et convertit pedes meos in testimonium tuum.* In foris enim et plateis exponuntur, venduntur, tractantur omnia corporis voluptatiolummodo idonea et grata, quibus animæ Christianorum miserabiliter captantur et occiduntur. Ab his se quoque vexatum proferret, et ab his se prohibent ne quandoque Dominum inveniret. *Arcta* est enim *vita et angusta, quæ ducit ad vitam.* Math. 7.

Synbolice, circum anima civitatem, eam cogitatione circum mundum, contemplans cælum, terram et omnia quæ in eis sunt, ut philosophi fecerunt, sed non inveniant Deum, tum quia cum Deum eis per umbram cognovissent, tum tamen ut Deum non glorificaverunt, tum quia luce fidei destituti in multis erroribus incidissent, ac circumdando in suam ignorantiam relapsi sunt, atque creaturæ potius quam Creatori servierunt, indulgendo suis voluptatibus, ambitioni et honoribus, ut docet Apostolus, Rom. 1; unde in circuitu contemplationis et experientie omnium mundi honorum, magis se vanitatem et afflictio-

res, eorumque officium designatum. NVM QUEM DILIGIT: quasi verò omnes tenere oporteret quid cogitet ipsa. Bern. serm. 79 in Cant. n. 1 (1).

VERS. 4. — IN DOMUM MATRIS MEÆ, ET IN CUBICULUM GENTRIS MEÆ. Eiusdem materni cubiculi mentio iterum infra, 8, 2. Certus quidem erat apud animum expertum esse docet Salomon. Ecclesiaste 2, 5 et sequent. Quœriscis sapienter S. Augustinus in Psal. 5, 3, ad illa: Quœriscit Dominum, et exaudivit me, inquit: « Noli aliud à Domino extrahere quæres, sed ipsum Dominum quære, et exaudivit te, et adhuc te loquente dicit: Ecce adsum, quid est? Ecce adsum; ecce præsens sum, quid vis? quid à me queris? Quiddid tibi dederò, vilius est quàm ego; me ipsum habere, me frungere, me amplectere: nondum epotes totum, ex fide continge me, et in herbas mihi, efoc tibi Deus dicit: Catera onera tua ego te deponam, ut totus mihi inhereras, cum hoc mortale tutum ad immortalitatem converterto, ut sis æqualis angelis meis, et semper videas aciem meam et gaudeas; et gaudium tuum nemo auferet à te, quia inquisisti Dominum et exaudivit te, et ex omnibus tribulationibus eruit te.

Moraliter, nota hic amorem sponsa parere in eò ardorem querendi sponsum: « tuus est licet cum non invenierit in lectulo, nec in vicis et plateis, nec apud vigiles, tandem tamen his omnibus peractis cum reperit. Quare Richardus de S. Victore docet sponsum hoc suo sollicito circuire, multam proficisci in amore et ardore querendi; hic enim, repulsam tertio passus, magis accensus est, sicut ignis in stipula ventis adversis agitatus magis exardescit: Frustratio enim rei amata, flagellum amoris est amanti. Unde S. Bernard. serm. de triplici Cohærentià vinculorum: « Laetatur, inquit, cor sperentium Dominum: si gaudeat ad labores, et indefessa se le curritis vium mandatorum, si quotidie utriusque status recitentur et ad proficendum et periclitandum cum ad incipiendum, profecto quæritis faciem ejus semper. » (Corn. à Lap.)

(1) Invenierit me vigiles, qui custodiende ac gubernanda tum Ecclesia, tum anime cujusque nostram à Deo præparati sunt, nempe angeli tutelares (de quibus S. Ambrosius et Nyssenus hæc intelligunt), item propheta, apostoli, pastores, doctores, prelati, confessorii, consiliarii; de quibus Gregorius Magnus, Cassiodorus, Beda, Anselmus, Richardus et alii. Hi vigiles, vel ex divina inspiratione, vel ex sacris Scripturis, vel ex dictamine recte rationis, doceantur ne vium quæ tempus reperire dicitur meum, et dona cœlestia ad tempus viriliter recuperare. Docturum enim me, primò pro subtili incumbere orationi, non meæ quietis aut oblectationis causâ, sed ut divina per omnia voluntati obsecundem; secundò, externis occupationibus cum magna discretione me dare, neque altius me immergere, quàm vel propria utilitas vel proximi necessitas exigit, non solutiâ ex eis emendicando, sed propter Deum purè omnes suscipiendo et obduendo; tertio, cum omnia fecissent mihi possibilia, patienter tum præstolari de manu Domini, quicquid illi placebit donare indulgam me abstrahendo vel animo minusculis, dignissimam verò maximis penis, tormentis ac miseris.

His similibusque moribus in praxim redigendis ut primum me dedi, et paulatim pertransivi hos vigiles, nempe divinâ sponsi vocatione me paulò altius attolente (nam singulare Dei donum est, neque solâ vel hominum, vel angelorum instructione aut proprio conatu obtineri potest), inveni quæ diligebam, et in eò veram pacem, solidam tranquillitatem, plenum gaudium. Quæ animam ita pro eò temporis articulo sustinet, ut licet sciat se non comprehendere summum bonum, sed neque ut id est vidisse vel sensitse, tamen tamen et sciat se pro statu hujus vite illo abunde frui, et ita voti comitem se factam, ut plenè in illo conquisecere possit ac debeat. (Tirinus.)

tiqnos thalamo lectoque geniali destinatus in adibus locus, ac nepotibus sacer. Sic Isaac Rebeccam introduxit in tabernaculum Sara: matris suæ, et accepit eam uxorem, Gen. 24, 67. Vel ergo matrem sponsi suam vocaverit, vel proverbiali locutione maternum vocaverit thalamum nuptialem, quanquàm aliud postulare videntur hæc verba: In cubiculum gentris meæ, Hebr., ejus que me concepit; nec absurdum, postquam filia Pharaonis traducta est Jerusalem, etiam insecutam matrem; cui unica et unicè dilecta fuisse memoratur, 6, 8, aut augumentem sponsum à sponsa deductum ad parentem charissimam, ejus quoque fideliori sollicitudine asservandum domi. Hæc etiam juxta litteram in Mariâ Magdalena, quæ Ecclesia: ipsam tenuit, impleta sunt, Joan. 20, 1, 2, 15, 17; quæ surgit à lectulo cum adhuc tenebræ essent, quæ sita Christus; nec invento, hæc illi quæ discursit, à tumulo ad Apostolos, ab Apostolis rursus ad tumulum, videlicet non ipsam, sed angelos, custodes Ecclesie datos; ac dum quaquaversis circumspicit, ipsam Jesum intuetur nondum tamen sui specie, parique cum sponsa amoris impetu quærit: « Domine, si tu sustulisti eum, Joan. 20, 15. Denique intretur coram, tenulique pedes ejus increpante licet Christum, neque dimisit unquam, quæ in eum resurgentem credidit, fidemque resurrectionis afflictæ Ecclesie prima tradidit. Hæc ferè Beda, lib. 5 in Cant. (1).

VERS. 5. — ADIURO VOS. Transacta nocte surgit sponsum, sponsaque sopitam relinquens, eadem comitiibus præcipit quæ supra, 11, 7 (2).

(1) Domus intraducam, etc. Nondum sponsa ritu solemnè in sponsi aedes deducta fuerat, et adhuc in matris adibus morabatur. Nuptialia festo solemnè sponsæ deductione in domum sponsi claudubatur. Hujus ritus meminit Christus, Matth. 25, 1, in decem virginum parabola. Sponsam tamen invisere per illi tempus sponsus non negligebat, sed clam et cautè. Sponsus igitur sponsa ducti in conclave suum, quod et matris erat; secreta enim ædium pars feminis destinabatur, cupis ingressu quilibet, præter sponsum, prohibebatur. Rebeccam in tentorium, quod olim Sara matris suæ fuerat, Isaac introduxit, Gen. 24, 28, 67. Inferius etiam, 8, 2, sponsa in facti sponsum in matris conclave, quæ supremum fortissè jam diem oblerat; usquàm enim totum in examine apparuit.

Sponsa domicilium ingressa Hierosolyma est. Illic aliquando unâ cum sponso incedere, ut paratam Dei amatoribus felicitatem experiat, et ebricit facta casta voluptatis torquent, quem Deus nobis pollicetur. Ut eò pervenias, querendus tibi sponsum est, noctu diu quærendus, tenendus, possidendus, conservandus: Teni eum, nec dimittam. (Calmet.)

(2) Adjiro vos, etc. Sunt verba sponsi. Vide dicta superiori cap. num. 7. Sponsam iterum in somnum lapsam labore hinc illucque cursandi fatigatam, vetat sponsum excitari. Significatur Christum cernentem Ecclesiam à Moribus operationibus paululum esse ad Magdalene contemplatricis delicias recipientem, ut vires restaret, postique postea conversioni gentium alacris insistere, curare ne interperetur. (Menochius.)

Nous avons déjà expliqué ce verset, qui est le même que le septième du chapitre second; c'est pourquoi il est inutile de répéter ce qu'on en a dit. On peut seulement ajouter ici ce qu'un interprète a remarqué; que l'Écriture fait peut-être allusion en cet endroit à ce que se pratiquait alors dans les noces; qui est que

VERS. 6. — QUE EST ISTA. Jam surrexerat, jam ornata et unguentis delibuta, relicto thalamo procedebat per desertum, per agros ubi sponsum inveniret; quam chorus conitum admiratur, VIRGULA FUMI: alii, columna, ex Hebr. (1).

VERS. 7. — EN LECTULUM SALOMONIS. Ne me admireris, sed sponsum Salomonem, regalemque quæ stipulari cohortem, admiuem et suppellectilis magnificentiam. Jam ergo adit Salomon à sponsa requisitus, atque ultrò accurrens. Adest autem non jam pastorali habitu, sed ut Salomon, regâ majestate venendus, diademate redimitus, et solito satellitio clarus, quasi sponse ostentans regie custodiæ dignitatem et robur. Nec absimilis locus de Davide insidente cathedram, fortissimorum stipante catervâ, 2 Reg. 25, 8 (2).

Ron chantait, devant la chambre de celle qui était nouvellement mariée, des airs destinés pour l'éveiller. Ainsi l'époux conjure par ces paroles les filles de Jérusalem, c'est-à-dire les compagnes de l'épouse, de ne point user de cette coutume à son égard, afin de ne pas troubler son repos. Or, sous cette image le Saint-Esprit finissait en montrant que l'alliance que le Verbe contractait avec la nature humaine dans son Incarnation, ne devait point être troublée par les Juifs, qu'à tout temps même déterminé par sa volonté, et qu'il appelle dans l'Évangile, son temps et son heure. Car ce fut alors que sa divinité, qui avait paru comme endormie sous le voile de la chair dont elle s'était revêtue, se réveilla, pour le dire ainsi, par elle-même, quand la synagogue ayant livré à la mort celui qui était venu pour la sauver, il ressuscita du tombeau par un effet de sa vertu toute-puissante. (Sacy.) (1) Desertum, scilicet vitam semotam à mundo. Sicut virgula, etc. q. d., fragrans odore virtutum. Virgula, hæc significatur mortificatione, thure verò oratio, pulveris virtutes ceteræ. (Emmanuel Sâ.)

Que est ista que ascendit à deserto sicut palmula fumi. Fumus cum assurgit, arboris seu palme speciem quodammodo refert, inferius enim angustus est quasi trunco palme, mox deinde supernè dilatatur ac sese diffundit, ut ramis ex trunco. Fumus autem hic intelligit non fœdum, ac molestum, malèque olentem, sed fumum qui ex aromatibus, thure, myrrâ, aliisque incensis excitatur. (Lud. Capellus.)

(2) Lectulum Salomonis, id est, Ecclesiam Christi. Sexaginta, id est, plurimi. Ambiant, scilicet, pastorem et prædicatorem circue. Fortissimis. Tales oportet esse Ecclesie pastores et concionatores, scilicet omnium periclitissimos. (Emmanuel Sâ.)

En lectulum, etc. Bernard. serm. ad Milites templi, cap. 4, ad ipsos hoc refert: « Tales, inquit, sibi elegit Deus, et collegit à finibus terre ministros et fortissimos Israel, qui veri lectulum Salomonis, sicut verum scilicet sepulcrum vigintiarum fideliterque custodiant, omnes tentantes gladios, et ad bella doctissimi. » Nec inepta alio. Nam lectulus iste mox, vers. 9, videtur vocari ferculum. Sic enim sequitur: Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani, columnas fecit argenteas, etc. Ubi ferculii nomine non missus mense seu ferculum propriè dictum intelligitur, sed umbraculum, seu domus portatilis, instar lectulæ. Per hoc autem intelligitur ipsa Ecclesia in qua, sicut in tabernaculo suo, Christus verus Salomon requiescit. Porro in eo quod sequitur: Lectularium aureum, ascensum purpureum, media charitate constructi propter filios Jerusalem, illud media est accusativa pluralis Hebræicæ; medium seu intimum; q. d.: Medium illius ferculii, id est, Ecclesie; que est tabernaculum Christi, totum constructum est caritate. Scilicet, quia in duobus præceptis charitatis tota lex pendet et propheta. (Estius.)

VERS. 8. — PROPTER TIMORES NOCTURNOS. Eam in rem maxime comparat; quanquàm etiam die adest ad apparatus magnificentiam (1).

VERS. 9. — FERULUM. Hebr., aprion, quod alii lectum geniale exponunt, quasi à fecunditate dictum; alii lecticum gestatoriam, quod hinc pompæ magis convenit. DE LIGNIS LIBANI: de odoratis illis atque incorruptis cedris (2).

(1) Omnes accincti sunt gladio, docti bellatores, omnes cingulo militari donati sunt, utpote periti rei militaris. Unusquisque gladius est super femur suum; nec sua dignitate scientiæ contenti sunt manus obeunt impigrè. Propter pavorem nocturnum, ne quis noctium tenebris abtenuis vires eliat, aut regia Salomonis pavorem inferat, aut dampnam inferat. In his verbis latet antithesis tacta, quasi dicit: Salomon quidem Hierosolymitanus impudens subsidis communitate cogitur subditi sumi; meus autem Salomon nullis impudens subsidis indiget. Itaque deinceps lecto Salomonis Hierosolymitanum lectum sui Salomonis opponit sponsa. (Jacob. Capellus.)

(2) Ferculum fecit sibi rex Salomon, etc. Observa hic gradationem: Salomon, vers. 7; rex Salomon, vers. 9; rex Salomon coronatus, vers. 11. Quò diutius de Christo loquitur, eò altius ipsum evellit in cogitationibus et sermionibus suis. « EN vox alibi non occurrit, Variè reddunt: epulus, quod est lectica (lectica gestatoria), aut simile quid; lecticum, quia vehi solet sponsa, que ostentationis causâ facta est; spondam, thalamum sponsum, adificium, palatium, augustale, umbraculum, tentorium, vel thalamum inquit. Vox deducitur à τριβη fructificavit. Nomen et symbolum sicut accomodat conjungo. Vel, ab EN, vel, sine lintheo, 1 Reg. 20, 58; vel, à transposito NE, gloriâ, ornatu, etc. Sunt hæc verba, vel 1^a sponsa, que, suâ gloriâ et felicitate non contenta, omnes mortales exoptat pari esse conditione; id est, quæ sponsa magnificentiam describit, ut omnes ad eum admirandum et amandum adferat. Vel potius 2^a Salomonis de se loquentis per tertium personam, lecticam describens quam ad amicum suum secum in pompâ gestandam per urbem conficiendam curarat. Adit regis nomen, ut regiam hic agnoscas magnificentiam. Intelligunt hic, vel 1^a tabernaculum, seu potius templum, quod certe hinc Libani erat operatum, à Reg. 6, 91; vel 2^a ferculum Domini, quo consistit Ecclesia, et quo nihil pretiosius est; vel 3^a Christum, ejusque imprimis humanitatem gloriosam, quam assumpsit in salutem electorum à filiarum Jerusalem; vel potius 4^a ministros Christi, sive Ecclesie, qui professione et praxi et prædicatione suâ Christum quem in lecticâ veniunt, in qua Christus sedet docens, regens et triumphans; ut lectus denotat secretum Ecclesie statum in tempore periculi, ita lectica illustriorem ejusdem gloriam; vel 5ª vitam, sive fœdus redemptionis. Probatur primò: Nihil aliud est cui convenit. 1ª Non est Christus, nam hæc lectica est quæ Christi, ejusdemque vehiculum. 2ª Non est Ecclesia, quia, primò, partes descripti omni hinc minimè conveniunt; secundò, quia hæc Ecclesia homo facta est. 3ª Non est commune opus sive gratiæ, sive providentiæ, quia est opus specialis gratiæ per electissimos, idque in viâ; nam electi in cœlis non sunt (Ite Jerusalem. Nec aliud quidquam fingi potest. Est itaque fœdus redemptionis. Secundò hinc conveniunt singula quæ hic dicuntur: 1^a In hæc, en lectica, veniunt fideles et suscipiuntur, et triumphant. 2ª Opus hoc est Christi modo peculiari, et gloriæ ipsius gratiæ illustrandæ, commo- doque peccatorum promovendæ, destinatum. 3ª Hoc meritò dicitur constructum ex lignis Libani, id est, cedris, quæ frequenter et penè proprie erant Libani, id est, præstantissimæ et duratissimæ; quod hinc æterni fœderi optime convenit. 4ª Hinc congruit forma lecticæ, ejusque columnæ argenteæ, fundus aureus, etc. (Synopsi.)

